

ВІДГУК

**офіційного опонента кандидата педагогічних наук, доцента
СЕМЕНЕНКО ІНГИ ЄВГЕНІВНИ**

на дисертаційне дослідження

ДІМІТРОВОЇ-БУРЛАЄНКО СВІТЛАНИ ДІМОВОЇ

**«Підготовка студентів технічних університетів до виявлення креативної
компетентності у професійній діяльності»,**

**подане на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних
наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти**

Модернізація сучасної української освіти передбачає підготовку компетентних фахівців на рівні світових стандартів, соціально й професійно мобільних, конкурентоспроможних на вітчизняному, європейському і світовому ринках праці. В цьому контексті в українській педагогічній науці пріоритетними стають дослідження проблем формування професійної компетентності майбутніх фахівців, зокрема, їх здатності до креативного підходу, творчого мислення у нестандартних професійних ситуаціях, продукування нових ідей, розв'язання проблем тощо. Саме креативність дає змогу сучасній людині вдосконалюватися і не боятися нового, швидко адаптуватися до мінливих умов і вимог часу і дійсності, що є головним чинником динамічного розвитку економіки і суспільства.

Особливого значення набуває креативність у професійної діяльності інженера. Ефективна праця інженера неможлива, якщо базується лише на алгоритмізованих рекомендаціях і завершених теоріях. Професійна діяльність сучасного інженера передбачає оригінальні дії і обов'язково повинна мати творчий характер. Інженер повинен не тільки швидко реагувати на складні та незвичні робочі ситуації, а й бути спроможним долати стереотипи мислення і поведінки, тобто мати креативну компетентність, виявляти такі характеристики як швидкість, точність, оригінальність мислення, багата уява, самоконтроль, мобільність, інноваційність і впевненість у собі.

Рецензоване дослідження з вказаних позицій, безперечно, є актуальним. У вступі авторка дисертації наголошує: незважаючи на значну

увагу вчених до означеної проблеми та вагомі результати дослідження окремих її питань, практичні аспекти підготовки студентів технічних університетів до виявлення креативної компетентності у професійній діяльності потребують додаткових розвідок. Актуальність дослідження Світланою Дімовою належним чином обґрунтована. Чітко визначені мета, предмет і об'єкт дослідження, що дало змогу коректно сформулювати завдання дисертаційної роботи.

Актуальність обраної теми підтверджується спрямуванням дисертаційного дослідження на розв'язання суперечностей між: світовими тенденціями, що актуалізують необхідність креативного підходу до проблем сучасного високотехнологічного виробництва, яке підвищує вимоги до якості підготовки інженера, та недостатньою орієнтованістю освітніх закладів на розвиток креативної компетентності майбутніх інженерів як невід'ємної характеристики результативного виконання ними професійних функцій; прагненням студентів технічних університетів бути конкурентоспроможними на ринку праці та недостатнім розумінням ними значущості формування креативної компетентності як особистісно-професійної характеристики затребуваного фахівця; усвідомленням педагогами вищів важливості формування у студентів готовності до активного виявлення креативної компетентності у майбутній професійній діяльності та недостатньою розробленістю педагогічних умов і засобів їх реалізації стосовно зазначеної компетентності.

Представлена дисертація має чітку структуру. Визначення об'єкту та предмету дослідження логічно пов'язане з його метою. В свою чергу коло завдань є таким, що сприяє розкриттю теми та досягненню мети дослідження. Не викликає сумніву наукова новизна, теоретична і практична значущість роботи. Всебічному розв'язанню завдань наукового пошуку сприяла система теоретичних і практичних методів дослідження, джерельна база, здійснений педагогічний експеримент. Дисертація складається з двох розділів і дає багатоплановий ракурс висвітлення розвитку проблеми підготовки студентів

технічних університетів до виявлення креативної компетентності у професійній діяльності.

Зупинимось на конкретних результатах дослідження С.Д. Дімітрової-Бурлаєнко.

Аналіз творчого доробку дисертантки дозволяє стверджувати, що в роботі аргументовано та переконливо здійснено теоретичні узагальнення і запропоновано власний науково виважений підхід до розв'язання проблеми підготовки студентів технічних університетів до виявлення креативної компетентності у професійній діяльності.

У першому розділі здійснено ґрунтовний аналіз категоріального апарату дослідження, розкрито й обґрунтовано теоретичні засади підготовки майбутніх інженерів до виявлення креативної компетентності у професійній діяльності. Як позитивне в дисертаційному дослідженні слід відзначити детальний аналіз наукової літератури, в якій розкривається проблема креативної компетентності з точки зору філософії, психології та педагогіки. Визначення креативної компетентності, надане дисертанткою у аспекті професійної діяльності інженера, базується на концептуальних положеннях теорії і практики професійної підготовки вищезазначених фахівців.

Цінним у дослідженні вважаємо визначення авторкою структури досліджуваного поняття та дефініціювання компонентів феномену «креативна компетентність інженера»: мотиваційно-аксіологічний компонент, що включає сукупність мотивів, інтересів, потреб, ціннісних орієнтацій та сформованість певних властивостей особистості студента технічного університету, спрямованих на позитивне ставлення до формування та розвитку творчих здібностей та потреби застосування їх в практичній діяльності, на прояв пізнавально-креативної та когнітивно-поведінкової активності в професійній діяльності; когнітивний компонент креативної компетентності студентів технічних університетів, який представлений системою знань, що сприяють ефективному виявленню зазначеної компетентності у майбутній професійній діяльності фахівця;

діяльнісно-конативний компонент, який визначає готовність до реалізації креативної діяльності, рівень розвитку в студентів технічних університетів здатності до творчого вирішення професійних завдань, умінь ефективно виявляти креативність в різноманітних стандартних і нестандартних професійних ситуаціях, практичний досвід їх використання; Особистісно-рефлексивний компонент, що включає сукупність важливих якостей суб'єкта, що впливають на ефективність виявлення креативної компетентності у професійній діяльності: відповідальність, комунікативність, оптимізм, емоційна залученість до творчої дії, рефлексивні вміння, вміння та навички самоаналізу власної діяльності та колективної творчої діяльності групи; вміння самоорганізації та самореалізації тощо.

Погоджуємося з авторкою у виборі системного, особистісно-діяльнісного, компетентнісного, середовищного методологічних підходів та низки принципів (свідомості, активності та самостійності, системності і наступності знань, науковості та доступності, зв'язку теорії з практикою, професійної спрямованості, варіативності, міжпредметної інтеграції, оптимальності) у якості основи формування готовності до активного виявлення креативної компетентності студентами технічних університетів.

На підґрунті узагальнення теоретичних засад дослідження Дімітровою-С.Д. Бурлаєнко логічно представлено педагогічні умови підготовки студентів технічних університетів до виявлення креативної компетентності у професійній діяльності (створення креативного освітнього середовища як підґрунтя для виявлення креативної компетентності майбутніх інженерів; розвиток креативного потенціалу особистості; впровадження факультативного навчально-практичного спецкурсу з формування креативної компетентності «Тренінг креативності»), застосування яких дозволяє здійснювати оптимальний педагогічний вплив на студента – майбутнього інженера з метою формування в нього креативної компетентності. При цьому підкреслимо важливість, на нашу думку, визначення саме першої умови, оскільки ефективність навчальної діяльності залежить від орієнтації всього

навчально-виховного процесу закладу вищої освіти на розвиток певних здібностей майбутнього фахівця, а цей процес є можливим за умови створення цілеспрямовано орієнтованого навчального середовища, що стимулює навчальну діяльність студентів, та вмотивованості студентів до формування професійної компетентності.

Вважаємо вдалою представлену С.Д. Дімітровою-Бурлаєнко модель формування креативної компетентності студентів технічних університетів. Розроблена модель містить цільовий, змістовний, технологічний і аналітико-результативний блоки, кожен з яких спрямований на формування відповідного компонента креативної компетентності. Взаємозв'язки між ними, за твердженням авторки, забезпечують системну цілісність креативної компетентності як результату функціонування моделі в системі професійної підготовки студентів технічних університетів, а продуктивність функціонування цієї моделі забезпечується дотриманням визначених дисертанткою педагогічних умов.

Не викликає заперечень, друга, експериментальна частина роботи, в якій дисертанткою представлено досвід практичної діяльності згідно зазначеної наукової теми, розкрито процес організації та проведення педагогічного експерименту, здійснено якісний аналіз результатів і статистичну обробку даних.

Особливо вдалими засобами педагогічної діяльності вважаємо використання інноваційних педагогічних технологій і методів (лекція-дискусія, лекція-консультація, техніка зворотного зв'язку, аналіз конкретних ситуацій, веб-квест, метод моделювання маленькими чоловічками (МММЧ), метод фокальних об'єктів, метод ментальних карт, кроссенс, друдл, метод синектики тощо), технології розвитку технічної творчості, залучення студентів до самооцінки знань, упровадження методу проектів, діалогічно-дискусійних та ігрових методів інтерактивного навчання, ситуаційного навчання (кейс-метод), навчального квесту, методів тренінгового навчання, виконання різноманітних психологічних вправ.

Виваженою і логічною нам представляється запропонована С.Д. Дімітровою-Бурлаєнко система оцінки сформованості креативної компетентності студентів технічних університетів, визначені критерії (мотиваційний, особистісний, когнітивно-праксіологічний), показники та рівні її сформованості.

Результати дослідження цілком підтверджують правильність висунутої гіпотези щодо сприяння запропонованих педагогічних умов ефективній підготовці студентів технічних університетів до виявлення креативної компетентності у професійній діяльності.

Теоретичні положення, практичні напрацювання, викладені в дисертації, опубліковані науково-методичні матеріали можна реалізувати в освітньому процесі закладу вищої технічної освіти.

Висновки дисертації повністю відповідають поставленим завданням дослідження, є чіткими й конкретними. Автореферат адекватно відбиває основні положення дисертаційного дослідження.

Основні положення дослідження відображено в 18 публікаціях, що включають 6 одноосібних статей у наукових фахових виданнях України, внесених до міжнародних наукометричних баз, 3 статті у зарубіжних виданнях, 9 статей і тез доповідей у збірниках матеріалів конференцій.

Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження загалом, вважаємо за доцільне висловити деякі **зауваження і побажання**, значна частина яких є дискусійними:

1. У підрозділі 1.1., присвяченому розгляду наукових підходів до визначення поняття «креативна компетентність», на нашу думку, занадто багато уваги приділяється аналізу наукових досліджень щодо суті і змісту понять «компетентність» і «компетенція», що лише опосередковано стосується теми дослідження.

2. Рецензована дисертація виграла б, якщо авторка здійснила порівняльний аналіз результатів констатувального етапу педагогічного експерименту щодо визначення ставлення викладачів та студентів до

креативності та сутнісних характеристик цього поняття, оскільки цим видом експериментальної роботи було охоплено 7 різних закладів вищої освіти (3 з яких – зарубіжні).

3. Як побажання, вважаємо необхідним зауважити про те, що зміст п.п. 2.2. є дещо переобтяжений описом методів і прийомів впровадження другої педагогічної умови – розвиток креативного потенціалу особистості у процесі навчання у технічному університеті. Більшість з прикладів доцільно було б навести у додатках.

4. Відмітимо, що дисертаційна робота базується на досить широкій емпіричній базі, проте в роботі не досить конкретизовано, які саме з зазначених педагогічних проектів реалізовані дисертанткою самостійно, а в яких вона виступала у ролі координатора діяльності інших викладачів.

Висловлені зауваження і побажання не є концептуальними і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи С.Д. Дімітрової-Бурлаєнко, результати якої відзначаються науковою новизною, є достатньо обґрунтованими й експериментально перевіреними, мають теоретичне і практичне значення.

Дисертаційне дослідження С.Д. Дімітрової-Бурлаєнко «Підготовка студентів технічних університетів до виявлення креативної компетентності у професійній діяльності» є завершеною науково-дослідною роботою, відповідає вимогам п.п. 9,11,12,13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами від 06.09.2016 р.), а її автор – Дімітрова-Бурлаєнко Світлана Дімова заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти.

Офіційний опонент
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри мовної підготовки
Харківського національного
автомобільно-дорожнього університету

І.С. Семененко
ЗАСВІДАЧУЄ ЧЕНО
СЕРІЯ ПЕТ Р ХНАДУ
20207168

Семененко І.С.